

Yttrande SOU 2017:1 "För Sveriges landsbygder - en sammanhållen politik, hållbar tillväxt och välfärd" (Slutbetänkande - parlamentariska landsbygds-kommittén)

Kramfors kommun välkomnar i det stora hela kommitténs ställningstaganden och förslag. Vi vill särskilt framhålla vikten av att regeringen går vidare med den balans som håller samman en hållbar regional framtid både utanför som inom de växande stadsregionerna.

Förslagen som kombinerar ekonomiska och andra styrinsatser samt regel Anpassningar för en bred krets statliga och även andra aktörer ser kommunen som en angelägen möjlighet.

För att utveckla och skapa förutsättningar för att få hela landsbygden att leva anser Kramfors kommun att det är några prioriteringar som måste lyftas upp.

- Mer resurser till digitalisering så att det finns förutsättningar för en god service på landsbygden.
- Tydligare regler för den statliga närvaron i hela landet samt skapa förutsättningar för att stärka landsbygdernas näringsliv.
- Slutligen måste det avsättas mer resurser för att skapa god infrastruktur i hela landet.

Kramfors kommun är den kommun i hela landet som haft störst befolkningsminskning räknat i antalet individer. Vi vet att vi med vår resa har mycket att dela med oss av. Vi har gått från ett utpräglat industrisamhälle till att idag ha en varierad arbetsmarknad och en mångkulturell kommun med stor andel nyanlända. Vi ställer oss därför till regeringens förfogande i det fortsatta arbetet med att utveckla landsbygden.

Sammanfattning

Kramfors kommun är liksom Ådalsområdet i övrigt en god representant för den samhällsutveckling, som kommittén nu anser har kommit till vägs ände. Urbaniseringen må vara oåterkallelig, men den är ingen naturlag och dess styrka kan och ska modifieras av politik. Den ska inte skyndas på i en förment och geografiskt blind tillväxtprioritering, vilket varit fallet i Sverige det senaste decenniet. De överföringar av resurser som kontinuerligt sker från Sveriges glesare regioner måste uppmärksammas och balanseras på ett

mer skäligt sätt. Det handlar om synen på vilka regioner som är närande och tärande och här är landsbygdskommitténs förslag ett steg i rätt riktning.

Då den nuvarande marknadsanpassade tillväxtpolitiken har haft betydande negativa effekter för Sveriges landsbygder, borde kommittén med sitt helhetsperspektiv ytterligare ha analyserat dessa balansproblem och lämnat förslag om att utreda/utveckla en mer solidarisk regionalpolitik.

De detaljsynpunkter på utredningen som vi lämnar i det följande bygger självklart på våra insikter om de lokala förutsättningarna för utveckling. Om hur den politik som hittills bedrivits påverkat och hur kommunens utvecklingsambitioner kan bidra regionalt och nationellt.

Näringsliv och företagande

Kramfors framhåller i vårt yttrande att det är nödvändigt de näringslivsfrämjande insatser som ska främja näringslivet måste ges en mer lokal prägel, anpassad för våra behov. Vi saknar i betänkandet en diskussion om åtgärder som främjar entreprenörskap.

Regeringen bör fokusera på att bygga en politik som bygger på att entreprenörskap främjas – och som lägger grund för att tänka i termer av innovation och nyföretagande.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Vi poängterar att mer statliga medel måste avsättas för digital infrastruktur och mobiltäckning på landsbygden. Detta är högst angeläget i Kramfors med Höga kusten och särskilt nu när avvecklingen av kopparnäten riskerar att lyfta in bygder i skugga med dålig täckning och tillgänglighet. Kommunen stöder självklart kommittén i synen på att strategiska investeringar inom infrastrukturen för transporter har en stor positiv betydelse på en mängd områden.

Kompetensförhöjning

Kramfors kommun ställer sig helt bakom ställningstagande och slutsatser som presenteras i detta avsnitt. Låg utbildningsnivå, unga människors flytt till studier och utmaningen i att möta det rekryteringsbehov som följer av en åldrad befolkning - är redan idag en realitet.

Kommitténs delmål att utbildningssystemet ska säkra kompetensförsörjning och öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet är därför en mycket viktig komponent för att garantera landsbygden ekonomisk tillväxt och utveckling.

Vi anser att det finns ett tydligt behov av upprustade utbildningscentrum och att det måste finnas ett centrum inom varje FA-region. Ur ett integrations- och jämställdhetsperspektiv är utbildningsalternativen mycket viktiga.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Kramfors kommun vill påpeka att det är av oerhörd stor vikt att staten genom Trafikverket även i fortsättningen äger och underhåller vägar på landsbygden. I många fall vältrar orimliga kostnader över på kommunen

eller enskilda genom indragning eller bristande underhåll. Detta är inte förenligt med landsbygdspolitikens mål.

För att underlätta bostadsbyggandet krävs statliga insatser för att sanera förorenad mark. I Kramfors är stora delar av våra mest attraktiva lägen för bostäder ofta förorenat av tidigare industrietableringar (Ådalens industrilandskap). Saneringarna kräver stora kostnader och utanför storstadsregionerna klarar inte markanden att räkna in saneringskostnader.

För att skapa bättre förutsättningar för att bygga bostäder på landsbygden anser vi det vara av största vikt att någon form av landsbygdslån snarast utreds.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

En av de viktigaste frågeställningarna i betänkandet rör anpassningen av det kommunala utjämningsystemet till faktiskt ändrade förhållanden. Det är viktigt, som kommittén anger, att regeringen *snarast* efter den översyn som pågår, lägger ett förslag om ett reformerat och aktuellt skatteutjämnings-system.

Kopplat till sammanhållningspolitikens tankar om plats- och problembaserat perspektiv i tillväxtpolitiken behöver regeringen också beakta införandet av en kommunal produktionsskatt som ett incitament för lokalt driven utveckling.

Statens närvaro i landsbygderna

Kramfors kommun hälsar med tillfredsställelse kommitténs tydliga ståndpunkt att staten ska markera sin närvaro i hela landet. Det är väsentligt från både ur tillgänglighets-, arbetsmarknads- och tillitsynpunkt.

För Kramfors del kan vi se hur storstädernas fördelar genomgående tillåts slå igenom när myndigheter prioriterar och utökar verksamheter i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Kommunen ser positivt på att servicekontorens verksamhet förs över och samlas i en ny organisation. Vi tror att en ny organisation kan skapa effektivare och mer långsiktiga samarbeten mellan de statliga myndigheterna.

Styrning och organisation av landsbygdspolitiken

Det behövs också ett mer sammanhållet ledarskap i det regionala utvecklingsarbetet. Kommittén bör föra ett resonemang kring styrsystemen och EU-kommissionens initiativ kring flernivåstyrning. Hur kan det implementeras vidare i Sverige?

Det kommittén föreslår kring en tydligare reglering av den statliga styrningen tycker vi är bra. Det är avgörande för en bra landsbygdsutveckling och är en god landsbygdspolitik.

Civilsamhället utvecklar landsbygderna

För att skapa en hållbar, mångkulturell, jämställd och utvecklande landsbygd måste civilsamhällets resurser tas tillvara. Detta måste ske med flexibla stöd till organisationer genom verksamhetsbidrag och projektstöd.

Kramfors kommuns fördjupande synpunkter på utredningen**Näringsliv och företagande**

Beträffande tillgången på finansiellt kapital vill kommunen understryka kommittéförslaget att Almi företagspartners uppdrag behöver stärkas i marknadskompletterande syfte i glesa/”avlägsna” kommuner.

Med utgångspunkt i ett plats- och problembaserat perspektiv bör arbetssättet ”visavi mindre företag” utvecklas mot mer nyanserad rådgivning.

Kreditbedömning är nödvändig och kräver en ökad lokal närvaro (bland annat i Kramfors kommun). Kommunen anser att varje FA-region bör ha åtminstone en fast Almi-bemanning, vilket kan framgå av ägardirektiv till Almi företagspartner.

Möjligheterna för företagens riskkapitalförsörjning har under senare år ökat något, men vi kan konstatera att till exempel Almi invests och Saminvests avkastningskrav fortfarande är ett hinder för många företags tillväxtchanser. Det behövs varierande synsätt på riskstrukturerna med möjligheter till ökat risktagande. Det behöver också utvecklas ett system med lokalt knutna resurser (till exempel via Almi), som kan handleda mindre företag i riskkapitallandskapet.

Avsnittet om förnyelse och innovationer är riktat enbart mot uppdrag till Vinnova med ambition att öka närvaron i landsbygderna. Förslagen är lovande men det krävs styrning så att inte resurser går landsbygden förbi. Centraliserade, starkt nischade och svårhanterade ansökningssystem har hittills varit hindrande. Vi behöver i stället ett system som bygger på ett plats- och problembaserat perspektiv. Här vill Kramfors kommun framhålla att det krävs ett stödsystem som tar hänsyn till innovationers oförutsägbara och varierande karaktär. De inkubatorer, som Vinnova begränsat stöder i enskilda projekt, måste få en anvisad hållbar finansiering över åtskilliga år som inkluderar lokala kuvöser (bland annat Bizmaker med närvaro i Västernorrlands samtliga kommuner).

Kommunen saknar i betänkandet en diskussion om främjande av entreprenörskap. Det har under många år genomförts projekt inte minst i Västernorrland som lyft fram lovande modeller. Till och med en sådan väletablerad verksamhet som Ung företagsamhet lever fortfarande ur hand i mun med projektstöd utan hållbar finansiering. Särskilt för utvecklingen i landsbygden finns anledning att brett och redan från tidig ålder främja ett entreprenöriellt förhållningssätt. Regeringen bör fokusera på att utifrån tidigare erfarenheter bygga en politik som främjar entreprenörskap, som ger en grund för att tänka innovation och nyföretagande. Sveriges landsbygder

behöver en politik som främjar det lokala entreprenörskapet, inga toppstyrda kampanjer över hela landet som riskerar att likrikta den entreprenöriella andan.

Det näringslivspaket som föreslås till 23 kommuner med extra stora utmaningar anser Kramfors kommun huvudsak är bra, men vi vill uppmärksamma regeringen på att Kramfors är en kommun som har snarlika problem som många av de 23 utpekade. Vid ett genomförande måste staten nyansera insatserna – eventuellt genom att peka ut *övergångszoner* med delinsatser i både stödområde A och B – så att skillnaden i de formella gränsområdena blir mer rimlig med hänsyn till faktiska omständigheter.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Som kommittén understryker har finansieringen av bredbandsutbyggnaden via EU:s landsbygdsprogram prioriterats utifrån ett täthetsbegrepp. Det är därför högst angeläget att regelverket ändras redan under nuvarande stödperiod till 2020 och att stödet också kan tillföras ”vita fläckar” utanför de utpekade 23 inlandskommunerna.

Kommunen är nämligen tveksam till ambitionen att via insatser från Bredbandsforum/Länsstyrelsen förmå marknaden att gå in lokalt, även om ”manegen har krattats” av bygrupper med flera. Vi tror således att mer statliga medel genast måste tillföras för att nå uppsatta mål, särskilt om en försvarlig mobiltäckning ska bli möjlig längs glesa stråk. Detta är högst angeläget i Kramfors med Höga kusten och särskilt när avvecklingen av koptarnäten riskerar lyfta in bygder i tillgänglighetsskugga.

Med tanke på den digitala teknikens ökande betydelse i den fortsatta samhällsutvecklingen behöver också staten, som yttersta företrädare för det offentliga, formulera en strategi kring ansvar och åtagande som säkerställer medborgarnas uppkoppling till staten, regionen och kommunen – samhällskontraktet.

Det digitala utanförskapet vid sidan av infrastrukturfrågorna bör även beaktas i sammanhanget. Många människor brister fortfarande i insikt och kunskap för att kunna tillgodogöra sig digital teknik och därmed enkelt kunna lösa en del av sina servicebehov. Vi föreslår därför att regeringen under en femårsperiod avsätter särskilda medel till studieförbund och andra för att parallellt med infrastrukturutbyggnaden främja de uppsatta målen för såväl landsbygdspolitiken som den digitala agendan.

Kommunen stöder självklart kommittén i synen på att strategiska investeringar inom transportinfrastrukturen har en stor positiv betydelse på en mängd områden. För Kramfors del är en utbyggnad av dubbelspår på Ostkustbanan och en upprustning av Ådalsbanans övre del ytterst betydelsefulla strategiska investeringar. Detta för att konkurrenskraftigt stärka tillgängligheten särskilt för företag och besöksnäring. Statens stöd till Höga kusten Airport får heller inte minskas med hänvisning till de idag ofullkomliga järnvägsförbindelserna. I stället finns skäl att pröva ökade statliga insatser i samband med aviserad utredning av flygplatsstödet, där flyget kan ses som i stort sett enda kollektivtransportmöjligheten.

Ådalsbanans övre del till Sollefteå (Västerasby-Långsele) representerar ytterligare ett strategiskt investeringsbehov till stöd för såväl industrins transporter som persontrafik. En modernisering av stambanan mot Östersund skulle ytterligare etablera ett viktigt stråk i den mittnordiska transportkorridoren mellan Vasa och Trondheim. Det skulle samtidigt betyda en utvecklingsinjektion till berörda kommuner.

Utredningen belyser att transportpolitikens övergripande mål är att säkra en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktig hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet. Kramfors kommun vill här påpeka att det är av oerhört stor vikt att staten genom Trafikverket även i framtiden äger och underhåller vägar på landsbygden. I många lämpas orimliga kostnader över på kommuner eller enskilda genom indraget eller bristande underhåll. Detta är inte förenligt med landsbygdspolitikens mål.

Kompetensförsörjning

Kramfors kommun ställer sig helt bakom kommitténs delmål att utbildningssystemet ska säkra kompetensförsörjning och öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet.

Förslaget om en tillgänglighetsdimension kopplat till måluppfyllelse är ett utmärkt sätt att vidga och förtydliga uppdraget för universitet och högskolor. Detta gäller även förslaget att begränsa lärosätenas möjlighet att enbart väga in egna strategiska beslut i ställningstagandet, då lokala behov av distansstudier diskuteras. Direkt styrning och riktade tillskott på medel till lärosätena för lokala insatser behövs vid sidan av satsningen på utbildningscentra för högre utbildning. Här menar Kramfors kommun vidare att ett liknande tillvägagångssätt även borde tillämpas när statliga medel för platser i yrkeshögskolan beslutas.

Kramfors kommun har idag en låg andel högskoleutbildade (lägre än till exempel Lycksele, Bräcke och Storuman) med unga människors flytt till studier och utmaningen i att möta de rekryteringsbehov som följer av en åldrad befolkning. Vi har därför ett tydligt behov av ett upprustat utbildningscentrum för vår FA-region, inte minst i ett integrations- och jämställdhetsperspektiv. En bra grund finns i nuvarande nav för vuxenutbildning och i den samverkan som sker i kommunalförbundet Akademi Norr tillsammans med inlandskommuner. Kommuner som samverkar måste ges ett ökat inflytande i utbildningsplaneringen via länens kompetensplattformar. Förslaget om villkorad finansiering av platser till yrkes Vux i glesa och mycket glesa kommuner kommande år är bra och borde även kunna vara en väg för att klara integrationens utmaningar i små och medelstora kommuner med stort mottagande.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

I enlighet med kommittéförslagen om riksintressenas påverkan och åtgärder för enklare byggande i strandnära lägen anser Kramfors kommun att tolkningarna av bestämmelser måste anpassas så att den avsedda förstärkningen av strandnära landsbygdsutveckling faktiskt kan åstadkommas. För Kramfors del är det angeläget att de så kallade LIS-

reglerna också kan tillämpas i Höga kusten med tanke på områdets utvecklingspotential. Höga kusten har stora utmaningar som landsbygdsområde och god potential som besöksdestination. Därför behöver vi få konkurrenskraftiga möjligheter att bättre än i dag planlägga områden invallade i de skyddade miljöerna, så att vi kan få en landsbygdsutveckling som harmoniserar med avsikten med LIS och ett regionalt balansperspektiv.

Kommunerna måste här själv i större utsträckning få ansvar för planeringsfrågor. I stora delar av landet finns det oerhörda utvecklingsmöjligheter för ett attraktivt boende på landsbygden. Men med dagens regelverk, så finns det nästan alltid något motstående intresse. För att underlätta detta men ändå reglera byggandet, fordras att regeringen föreslår en ändring i miljöbalken.

I stora delar av våra mest attraktiva lägen för bostadsbyggnad är marken ofta förorenad av tidigare industrietableringar (Ådalens industrilandskap). Saneringarna kräver stora kostnader och utanför storstadsregionerna klarar inte markanden att räkna in saneringskostnader. För att underlätta att det byggs bostäder i hela landet krävs statliga insatser i dessa områden.

I nästan alla landsbygdskommuner är det idag brist på bostäder. Bristen finns i både kommunernas centralorter och på landsbygden. För att stimulera byggnationer så att framförallt unga och nyanlända kan få bostäder krävs det någon form av statliga subventioner. Det är därför av största vikt att någon form av landsbygdslån som gynnar bostadsbyggande på landsbygden snarast utreds. För att skapa förutsättningar att klara bostadsfrågan för exempelvis nyanlända måste detta ske snarast.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

En av de viktigaste frågeställningarna i betänkandet rör anpassningen av det kommunala utjämningsystemet till de ändrade förhållanden som råder. Det är viktigt, som kommittén anger, att regeringen *snarast* efter den översyn som pågår lägger ett förslag om ett reformerat och aktuellt skatteutjämnings-system.

Erfarenheten från den tidigare översynen (SOU 2011:39) ger farhågor för utdragna processer med stora avvägningar och försiktighet i de politiska ambitionerna i att skapa mer likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Kramfors förordar i avvaktan på en ny reform att regeringen verkar för att den så kallade regleringsposten hålls på minsta möjliga nivå i systemet. Och att tillfälliga statsbidrag till kommunerna inte fördelas per invånare inom utan via systemets fördelningsmekanism.

Nuvarande utjämningsystem, som inte sällan bygger på inaktuella värden, tenderar att ge kommuner och landsting med täthet bättre utfall och därmed försvagas glesbygden genom skalnackdelar. Kommitténs betoning att staten bör tillföra kommunerna medel i takt med försörjningskvoternas utveckling är generellt korrekt. Men det bör i sammanhanget understrykas att en alltför långtgående statlig finansiering reducerar skatteutjämnings omfördelningskraft. Vilket enligt oss inte bör ske med hänsyn till det grundläggande syftet med utjämnningen..

Kopplat till sammanhållningspolitikens tankar om plats- och problembaserat perspektiv i tillväxtpolitiken behöver regeringen också beakta införandet av en kommunal produktionsskatt som ett incitament för lokalt driven utveckling.

Kommunen finner det välmotiverat att utredningen i avsnittet om att öka tillgängligheten till kultur i landsbygden, tar upp att samverkansmodellen för kultur inte lyckats minska tidigare inomregionala obalanser inom verksamheter som arbetar med kultur. Förslagen om särskilda uppdrag till myndigheterna Kulturrådet och Kulturanalys är därför bra. Uppdraget till Kulturrådet bör innefatta ett direkt uppdrag att i samband med beslut inom modellen för kultursamverkan gynna regionala ambitioner för decentralisering och inte bara en närmast pliktskyldig avrapportering.

Dessutom är Kramfors kommun beredd att, i anslutning till det fördjupade uppdrag som föreslås till Kulturanalys, medverka som pilotkommun för olika analyser och tester.

Statens närvaro i landsbygderna

Kramfors kommun hälsar med tillfredsställelse kommitténs tydliga ståndpunkt att staten ska markera sin närvaro i hela landet. Vilket är väsentligt för både tillgänglighet, arbetsmarknad och tillit.

Kramfors tillhör ett av de län i landet – Västernorrland – som tappat flest statliga jobb i den centraliseringsprocess som har pågått sedan accentuerades 2009, när generaldirektörerna gavs väsentligt ökade frihetsgrader bland annat vad gäller lokaliseringar.

Effekten har inte låtit vänta på sig. Något som Statskontorets rapport i frågan från 2016 klart visar. Arbetsmarknaden i Kramfors har drabbats av statliga indragningar som skett såväl lokalt hos oss, som regionalt i grannkommunerna Sollefteå och Härnösand. Det finns därför all anledning att se över hur styrningen av myndigheterna tillåts ske och att frågor om lokalisering åter får bli föremål för politisk prövning (och uppdrag genom regleringsbrev och instruktioner).

För Kramfors del kan vi se hur storstädernas fördelar genomgående tillåtit slå igenom när myndigheter prioriterar och utökar verksamheter och att merparten av utökningarna sker i Stockholm. Ett lokalt exempel är Folke Bernadotteakademin. Därför är det viktigt att regeringen vid omlokalisering av statliga myndigheter utgår från den treställiga prioriteringsgrund som anges av kommittén (sid 190) men också från orters befintliga resurser. Här vill kommunen framhålla den unika miljö som finns i Kramfors inom området kris och konflikt; Räddningsgymnasiet, MSB med övningsområden för ras- och skredolyckor samt Folke Bernadotteakademin. Dessa bör nyttjas vid framtida lokaliseringar, både vid nyetablering och omlokalisering. Det kan gälla frågor som våldsbejakande extremism och livsmedelförsörjning.

Indragningar har skett i Kramfors inom polisen och renodlade avvecklingar av flera statliga punkter för service som Lantmäteri samt lokalt servicekontor för skatt, försäkringskassa och pension. Det är därför viktigt att utredningens

förslag om myndighetsnärvaro och en förnyad lokal serviceorganisation kan drivas vidare. Kommunen ser positivt på att servicekontorens verksamhet förs över och samlas i en ny organisation. Vi tror att en ny organisation kan skapa effektivare och långsiktigare samarbeten mellan de statliga myndigheterna. Vi ser även positivt på att Arbetsförmedlingen, Polisen och Migrationsverket samlokaliseras i den nya organisationen. Ett effektivt och långsiktigt samarbete gör det möjligt för att statlig närvaro och service även kan finnas på mindre orter. En förhoppning finns att servicekontoret kan återinrättas i Kramfors kommun.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Kommittén bör också resonera om hur EU-kommissionens initiativ kring flernivåstyrning ska kunna implementeras vidare i Sverige. Detta för att uppnå ett mer sammanhållet ledarskap i det regionala utvecklingsarbetet. Detta skulle ge förutsättningar att betona ett underifrånperspektiv i utvecklingspolitiken, liksom att värdesätta och stimulera ett platsbaserat förhållningssätt i strategier och operativ politik.

Kommittén föreslår en tydligare reglering av den statliga styrningen av landsbygdspolitiken, vilket kommunen tillstyrker. Förslaget om ny förordning om statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutvecklingen ger dock ingen kraft om inte respektive sektorsmyndighet ges ett bestämt uppdrag att samverka och ges förutsättningar att samverka över sektorsgränser. Tandlösheten i länsstyrelser och regioners påverkansmöjligheter i enlighet med länsstyrelseförordningen (2007:825) och förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete är i sammanhanget illustrativt.

Det är viktigt att i styrdokument understryka myndigheternas delansvar för såväl nationell som regional utveckling och tillväxt. Det betyder att man ska bidra till den lokala och regionala tillväxten där man är lokaliserad. I ambitioner om sektoriell effektivitet och enhetlighet bland myndigheterna har mycket av regionala perspektiv försvunnit. Det är därför viktigt att kommitténs förslag om korrigeringar i styrsystemen enligt betänkandets kapitel 8 kan genomföras. Vi bedömer att processerna kommer att ta tid och att risken för bakslag är väldigt stor.

Civilsamhället utvecklar landsbygderna

Det stora frivilliga engagemanget i civilsamhället spelar en mycket stor roll, inte minst på landsbygden. Vi delar kommitténs bedömning att ett viktigt mål i en sammanhållen landsbygdspolitik är att staten främjar det civila samhällets engagemang i landsbygdens utveckling. För att vi ska få en levande landsbygd måste vi skapa förutsättningar för föreningslivet att också delta. I synnerhet är det viktigt att ge unga och personer med invandrarbakgrund bättre möjligheter att delta i det lokala föreningslivet och den lokala samhällsutvecklingen. Det kan ske med bidrag till olika projekt genom; till exempel Leader eller studieförbund.

Som det framgår under rubriken *konsekvenserna av kommitténs förslag* kommer det att krävas landsbygdspolitisk kunskapshöjning. Vi anser att det måste utredas hur ett flernivåstyre ska implementeras för att utveckla samarbetet och få engagemang i alla led. Från regeringen till regionen, från

regionen till kommunerna och från kommunerna till medborgarna. På landsbygden är det en förutsättning att medborgarna är delaktiga för att vi ska få landsbygden att leva.

Jan Sahlén
Kommunstyrelsens ordförande